

занепаду сільських територій. Значно збільшилося виробництво сировинної рослинницької продукції для задоволення потреб експорту. Проведений аналіз результатів діяльності високотоварних сільськогосподарських підприємств Житомирської області свідчить, що для господарств із різним виробничим напрямком необхідна відповідна оптимізована структура поєднання культур у сівозміні, що забезпечує раціональне використання земельних ресурсів.

При визначенні структури посівних площ у сівозмінах зони Полісся необхідно враховувати властивості ґрунтового покриву та наявність галузі тваринництва. За відсутності останнього, потрібно так планувати сівозміни, щоб різноманітним культурним угрупованням забезпечити підвищення родючості ґрунтів. У сівозмінах високотоварних господарств для послаблення явища ґрунтової та покращення фітосанітарного стану, слід максимально запроваджувати поукісні проміжні сидеральні посіви бобових та хрестоцвітих культур із врахуванням терміну повернення їх на попереднє місце вирощування.

Література

1. Галич М.А. Агроекологічні основи використання земельних ресурсів Житомирщини / М.А. Галич. – Житомир: Волинь, 2004. – 181 с.
2. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/apk.tid>
3. Дудич Г. Зарубіжний досвід удосконалення земельних відносин [Електронний ресурс] / Г. Дудич. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/portal>
4. Квітка Г. Досвід землеволодіння: аграріям об'єднаної Європи затісно господарювати / Г. Квітка // Землепорядний вісник. – 2009. – № 8. – С. 40-46.
5. Комплексна програма розвитку сільського господарства Житомирської області у 2009-2010 роках та на період до 2015 року / редкол.: М. Дейсан. (голова) та ін. – Житомир: Рута, 2009. – 304 с.
6. Коритник М. Порівняльний аналіз земельних відносин в Україні з країнами з розвинутою економікою / М. Коритник, О. Шпичак // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 6. – Т. 1. – С. 256-257.
7. Ліга: Закон [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ligazakon>
8. Наукові основи агропромислового виробництва в зоні Полісся і західного регіону України / редкол.: В.М. Зубець (голова) та ін. – К.: Аграрна наука, 2010. – 944 с.
9. Нечипоренко О. Світова практика розвитку земельних відносин / О. Нечипоренко // Економіка АПК. – 2007. – № 4. – С. 154-157.
10. Проект Закону України "Про ринок земель" № 9001-1 від 19.07.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webp

УДК 332.33:336.02

Тимоць М.В.,
к.е.н., Голова Науково-методичної Ради
Івано-Франківський університет права
імені Короля Данила Галицького

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ КАРПАТСЬКОГО МАКРОРЕГІОНУ

Постановка проблеми. Сучасний стан фінансування наукових досліджень характеризується наявністю суттєвих перешкод на шляху формування інноваційної моделі розвитку аграрного сектору. Інертність інвестиційної підтримки галузі, недосконалість механізмів фінансування інновацій, невпорядкованість чіткої законодавчої бази, високий ступінь ризику впровадження інновацій стримують розвиток аграрного сектору на новітніх засадах.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Фінансове забезпечення, залучення інвестицій для потреб інноваційного розвитку сільського господарства завжди було предметом наукових дискусій. Даним напрямом наукових досліджень присвячено низку робіт В.В. Борщевського [1], В.М. Гейця, М.В. Щурика [2], Л.І. Федулової [3], М.А. Хвесика, Р.Р. Ярулліна [4] та інших. Праці даних науковців є науковим підґрунтям для переведення аграрного сектору на засади інноваційного розвитку, в яких визначаються основні

інноваційні пріоритети та напрямки нарощування інноваційного потенціалу галузі. В той же час, виокремлення основних проблем фінансування інноваційної діяльності в аграрному секторі та пошук шляхів їх вирішення, потребують поглиблених наукових досліджень.

Постановка завдання. Мета статті - проаналізувати сучасний стан та джерела фінансування інноваційної діяльності. Визначити основні причини і фінансові проблеми, які обмежують запровадження інновацій в аграрний сектор Карпатського макрорегіону.

Виклад основного матеріалу дослідження. У 2011р. в Україні вдруге було проведено обстеження інноваційної діяльності за період 2008-2010 рр. відповідно до програми CIS (Community Innovation Survey) [5]. Принагідно зазначимо, що програма CIS передбачає обстеження інновацій за європейською методологією з метою моніторингу інноваційної діяльності, кращого розуміння інноваційних процесів та оцінки їх впливу на економіку, включаючи конкурентоспроможність, зайнятість, а також економічне зростання. За даними обстежень виділено 4 групи факторів, які стримували впровадження інновацій вітчизняними суб'єктами господарювання протягом останніх трьох років.

Перші три з них – фінансового характеру: занадто високі інноваційні витрати, нестача власних коштів, недостатня фінансова підтримка держави, високий економічний ризик, недосконалість законодавчої бази, тривалий термін окупності нововведень, відсутність коштів у замовників тощо. В четверту групу виділено фактори, пов'язані з обмеженням обсягом інформації та висококваліфікованих кадрів.

Таким чином, серед основних факторів, які стримують розвиток інноваційних процесів в Україні - недостатнє фінансове забезпечення інноваційної діяльності.

Важливим показником, що об'єктивно відображає рівень суспільних витрат на науково-технічну інноваційну діяльність є наукомісткість валового внутрішнього продукту, який характеризується питомою часткою витрат на виконання науково-дослідних робіт у ВВП. За офіційними даними статистики, у розвинених країнах світу цей показник демонструє позитивну динаміку. Дані по Україні засвідчують протилежну ситуацію, а також значне відставання цього показника від більшості країн світу (табл. 1).

Таблиця 1

Питома вага витрат на виконання науково-технічних робіт у ВВП, %

Країна	Рік			
	2000	2005	2010	2011
Іспанія	0,91	1,12	1,38	1,39
Естонія	0,61	0,93	1,42	1,62
Німеччина	2,45	2,49	2,82	2,82
Угорщина	0,78	0,95	1,15	1,16
Чеська Республіка	1,21	1,41	1,53	1,56
Україна	0,96	0,99	0,84	0,73

Джерело: [6, с.168]

Досвід провідних країн світу у сфері фінансового забезпечення інноваційної діяльності свідчить про недостатню організованість політики стимулювання інноваційних процесів в Україні. Як результат, сучасна економічна ситуація характеризується низьким рівнем використання наукових знань, українським повільним нарощуванням інноваційного потенціалу [2, с.31].

Ця проблема стосується всієї економіки і підтверджується розрахунками, які свідчать про незадовільне співвідношення між обсягом витрат на науково-технічну діяльність в Україні та обсягом її результатів, трансформованих в інновації, яке становить 1:1,06, порівняно з аналогічним показником у зарубіжних країнах 1:10 [7, с. 82].

Досягнення рівня фінансування високорозвинених країн та забезпечення належного економічного розвитку потребує переорієнтації вітчизняної економіки на економіку знань. Саме від людини, її інтелекту і знань, що реалізуються в абсолютній своїй більшості через наукові та освітні інституції, залежить успішне запровадження інноваційної моделі розвитку як всієї національної економіки, так і аграрної сфери зокрема.

Результати наукових досліджень засвідчують, що останнім часом пройшов певний спад й в інноваційній активності аграрної науки. Наявний інноваційний потенціал АПК використовується тільки на 4-5%. Значна кількість науково-технічних розробок не перетворюється в інноваційний продукт. Основними структурними одиницями, що генерують інновації для сільського господарства, є великі науково-дослідні інститути, що, як правило, відокремлені від підприємств і закладів вищої освіти. Ринковий механізм попиту та пропозиції у сфері наукових і науково-технічних робіт майже не задіяний. Таким чином наука, наукові дослідження органічно не пов'язані зі споживачами інноваційних продуктів.

За офіційними даними статистики впродовж 2005 - 2011 рр. у більшості областей Карпатського макрорегіону спостерігається зменшення кількості наукових організацій, які є головними продуцентами інновацій (табл. 2).

Таблиця 2

Організації, які виконували наукові та науково-технічні роботи у Карпатському макрорегіоні, одиниць

Область	Рік		
	2005	2010	2011
Закарпатська	21	16	15
Івано-Франківська	21	23	21
Львівська	87	82	76
Чернівецька	24	24	21
Разом по макрорегіону	153	145	133

Джерело: [6, с.12]

Зменшення кількості наукових організацій, які виконували наукові та науково-технічні роботи, особливо негативно вплинуло на інноваційні розробки в аграрному секторі. Реформування в Карпатському макрорегіоні призвело до масового закриття науково-дослідних установ, скорочення наукових кадрів, які генерували інновації для сільського господарства.

Динаміка наукових організацій та наукових кадрів тісно корелює з обсягами та джерелами фінансування інноваційної діяльності. Ретроспективний аналіз фінансового забезпечення інноваційних процесів свідчить, що вітчизняне аграрне виробництво в період командно-адміністративної моделі господарювання забезпечувало потребу в фінансових ресурсах в основному за рахунок коштів Державного бюджету. В нинішніх умовах фінансування потреб наукових досліджень здійснюється, як правило, за залишковим принципом. Ресурсні можливості участі держави у фінансуванні інноваційних процесів значно відстають від розрахункової потреби. Так, за офіційними даними статистики, обсяг фінансування витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт у 2011 році за рахунок державного бюджету зменшився на 6,1 %. При цьому, фінансування за рахунок коштів підприємницького сектору збільшилось на 7,3%.

За час існування незалежної України сфера освіти так і не стала базою для формування інноваційної свідомості та інноваційного середовища. Фінансування державних наукових програм зведено до мінімуму, а мізерні кошти розпоршуються серед занадто великої кількості дрібних проектів, не пов'язаних єдиною системою цілей в рамках програм [3, с. 92-93].

Аналіз джерел фінансування засвідчує, що нині ще не сформовано чіткого, стабільного та прозорого механізму фінансового забезпечення інноваційної діяльності. У більшості випадків фінансування інноватики носить хаотичний, безсистемний, залишковий характер.

За умов обмеженості фінансових ресурсів для потреб інноваційного розвитку аграрного сектору актуальним питанням є раціональність їх використання. З цього погляду, пріоритетним стає не величина залучених фінансових ресурсів, а підвищення ефективності їх використання, поліпшення структури й напрямів інвестиційного забезпечення, спрямування коштів на застосування новітніх технологій і техніки, що в остаточному підсумку сприятиме підвищенню результатів господарювання аграрних підприємств [8, с. 66]. Таким чином, нині перед науковцями постає завдання вирішення проблем фінансування інноваційної діяльності в аграрному секторі, найважливішими з яких є переорієнтація інвестиційних вкладень на формування освітньо-наукового потенціалу, оскільки саме освіта та наука є тими визначальними елементами, які здатні забезпечити інноваційний розвиток аграрного сектору.

Важливим стимулом для розвитку ефективного агробізнесу має стати зміна нинішньої системи державної підтримки агровиробників. Від переважачого прямого бюджетного субсидування та створення преференційних режимів, які здебільшого поширюються на великі агрохолдинги, слід переходити до активнішого використання механізмів інформаційно-консалтингової підтримки сільгоспвиробників, інвестування бюджетних коштів у розвиток інфраструктури агробізнесу, а також формування сучасних систем навчання та перекваліфікації кадрів для сільського господарства [1, с. 32]. Реалізація зазначеного можлива за умови належного фінансування інтелектуальної діяльності.

Висновки з даного дослідження. Вирішення існуючих проблем фінансового забезпечення інноваційної діяльності потребує створення механізму його проведення, тобто побудови моделі, запровадження якої дасть можливість установити науково-обґрунтовані обсяги фінансування, джерела та напрями виділення коштів тощо. Більш конкретними, зрозумілими стануть також пріоритетні напрями фінансування, оскільки їх важливість і значущість у розрізі окремих галузей, регіонів значно відрізняється між собою. Завдяки цьому буде досягнуто також адресності, прозорості,

цільового характеру фінансового забезпечення заходів щодо переведення аграрного сектору на засади інноваційного розвитку.

Література

1. Борщевський В.В. Перспективи становлення ефективного агробізнесу на сільських територіях України / В.В. Борщевський, Х.М. Притула, В.Є. Крупін // Регіональна економіка. – 2012. – № 3. – С. 25-33.
2. Щурик М.В. Інноваційні засади відтворення земельних ресурсів аграрного сектору : монографія / М.В. Щурик, М.В. Тимоць. – Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2013. – 184 с.
3. Федулова Л.І. Концептуальна модель інноваційної стратегії України / Л.І. Федулова // Економіка і прогнозування. – 2012. – № 1. – С. 87-100.
4. Яруллин Р.Р. Источники финансирования инноваций в АПК / Р.Р. Яруллин, Л.Н. Галеева // Материалы Всероссийской научно-практической конференции в рамках XX Юбилейной специализированной выставки «Агро Комплекс-2010» 2-4 марта 2010 г. [Научное обеспечение инновационного развития АПК]. – Уфа: Башкирский ГАУ. – 2010. – Часть IV. – С. 173-176.
5. Обстеження інноваційної діяльності в економіці України за період 2008-2010 років – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// twirpx.com>file/984287](http://twirpx.com>file/984287).
6. Статистичний збірник «Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2011 році» [Державна служба статистики України]. – К: ДП «Інформаційно-видавничий центр Держстату України». – 2012. – 305 с.
7. Захарич Г.М. Активізація інноваційних процесів підприємств машинобудування на основі фактора інноваційної культури / Г.М. Захарич // Регіональна економіка. – 2009. – № 4. – С. 80-86.
8. Смолій Л.В. Інвестиційне забезпечення аграрних підприємств регіону / Л.В. Смолій // Економіка АПК. – 2009. – № 9. – С. 65-67.

УДК 332.14

Сімків Л.Є.,
к.е.н., доцент кафедри теорії економіки та управління
Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу

ПРОБЛЕМИ ДИСПРОПОРЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Постановка проблеми. Реформування соціально-економічного розвитку регіонів тісно пов'язано зі станом їхньої економіки і наявністю значних диспропорцій між рівнями економічного росту. Існування глибоких диспропорцій у соціально-економічному розвитку регіонів ускладнює проведення ефективної політики соціально-економічних перетворень, гальмує формування внутрішнього ринку товарів і послуг, загострює економічну кризу, підвищує диференціацію соціуму. Саме на вирішення таких проблем зорієнтовані соціально-економічні реформи, що проводяться в Україні, трансформація існуючих форм, методів і організації системи управління в регіоні.

Зміщення акцентів державної політики з централізованого управління на регіональний рівень, яке супроводжується передачею владних повноважень органам місцевого самоврядування та органам регіонального управління, відкриває широкі можливості для забезпечення збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів України. Однак, існування значної міжрегіональної диференціації умов такого розвитку свідчить про те, що вони практично не використовуються сьогодні як на державному, так і регіональному рівнях [1, с. 14].

Перехідні процеси в Україні мали неконтрольований характер, що проявляється у відсутності системних заходів державної регіональної політики щодо зменшення регіональних диспропорцій, і як наслідок невизначеності шляхів і засобів регіонального розвитку, завуальованості соціально-економічної сутності перетворень. Все це сприяло погіршенню соціальної структури суспільства і його подальшій поляризації, звуженню соціально-економічного потенціалу та зростанню ризиків нестабільності [2, с. 21]. Додамо, що існуючі відмінності у рівнях соціально-економічного розвитку регіонів мають істотний вплив не тільки на темпи реформування кожного регіону зокрема, на умови, в яких здійснюється реформування країни в цілому, але й на вибір стратегії управління регіональним розвитком.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Найбільш вагомий внесок у вивчення сучасних проблем регіональної політики, дослідженні існуючих територіальних диспропорцій здійснили такі